

Emise nebezpečných látek v ČR sice mírně klesly, ale pořád jsou vyšší než před dvěma lety

25.10.2023 - | Arnika

„Nad poklesem vykázaných emisí toxických látek průmyslovými provozy bychom letos mohli jásat, ovšem musel by být daleko výraznější. To by ovšem musely státní instituce postupovat daleko důrazněji vůči zdrojům toxických látek, jako je elektrárna Chvaletice,“ shrnul Jindřich Petrlík, projektový vedoucí programu Toxické látky a odpady spolku Arnika.

Na nejvyšších místech v žebříčcích znečišťovatelů za rok 2022 figurují hlavně provozy z Ústeckého, Pardubického, Středočeského a Moravskoslezského kraje. Za nejvýznamnějšího znečišťovatele lze označit elektrárnu Chvaletice, ale z prvních míst nezmizely ani Spolana Neratovice a elektrárna Počerady. Překvapivý je nárůst množství dioxinů vykázaných spalovnou komunálních odpadů v Liberci v předaných odpadech. *„Letošní výsledky ukázaly mimo jiné i rostoucí význam spaloven odpadů coby zdrojů toxických látek, k jakým patří i dioxiny. To je také důvod, proč jsme vydali souhrnnou studii k hodnocení dopadů spaloven na životní prostředí a lidské zdraví,“* podtrhla Sarah Ožanová, která v Arnice vede projekty zaměřené na problematiku nakládání s odpady.

“Průmysl však také vypouští celou řadu škodlivin, které se vůbec nesledují, například poly- a perfluorované látky, neboli PFAS [1] nebo bromované dioxiny [2]. Seznam látek monitorovaných a ohlašovaných do IRZ je dvacet let starý a je nutné ho zrevidovat a rozšířit [3]. Proto vítáme, že v něm snad už brzy přibudou právě zmíněné PFAS, které mohou významně znečišťovat vody, a že se zpřísní ohlašovací práh pro kyanidy v odpadech,“ doplňuje Jindřich Petrlík.

Vybrané látky s vysokou toxicitou

Rtuť

Devět z deseti největších zdrojů úniku rtuti do ovzduší představují uhelné elektrárny a teplárny (na 1. - 9. místě). Na prvním místě je elektrárna Chvaletice následovaná elektrárnou Počerady (obě Sev.En Energy) a elektrárnami Pruněrov a Ledvice (obě ČEZ). Elektrárna Chvaletice navíc emise rtuti zvýšila o 70 procent oproti loňsku. Pokud by čtyři největší znečišťovatelé dodržely v roce 2022 emisní limit platný od srpna 2021, pak by vypustili o 60 procent méně této toxické látky. Na páté místo se dostala teplárna Plzeňské teplárenské. Na šestém místě je elektrárna ČEZ Tušimice, která v roce 2022 limit na dvou blocích již plnila a na dvou dalších téměř a díky tomu srazila emise rtuti o 62 procent oproti roku 2021. Mimo elektrárny obsadila 10. místo huť Liberty Ostrava.

Jiří Koželouh, energetický expert Hnutí DUHA, k emisím rtuti doplňuje: *“Devět z deseti největších zdrojů toxické rtuti do ovzduší jsou uhelné elektrárny. Stejně jako u několika jiných škodlivých látek se na první místo dostala elektrárna Chvaletice ze skupiny Sev.En Energy miliardáře Pavla Tykače, když oproti předchozímu roku vypustila o 70 procent více této toxické látky. Ukazuje se, že proklamovaná ekologizace této elektrárny není nic než klamavá reklama. Přitom český export elektřiny v roce 2022 byl trojnásobný oproti výrobě Chvaletic a nadměrně znečišťující elektrárna tak vůbec není pro zajištění energie pro české spotřebitele potřebná.”*

Vedle emisí rtuti do ovzduší stojí za pozornost fakt, že Spolana Neratovice předala v loňském roce v odpadech téměř 7 tun rtuti, což je sice desetkrát méně než za rok předchozí, ale indikuje to, že se

stále vypořádává s dědictvím výroby chloru s pomocí rtuti, která v ní probíhala několik desetiletí. Amalgámová elektrolýza pro výrobu chloru, největší zdroj rtuti, byla ve Spolaně ukončena již v roce 2017, odpadu s obsahem rtuti z této výroby se však společnost evidentně zbavovala ještě v minulém roce.

Dioxiny

Celkové množství dioxinů v hlášeních do IRZ meziročně narostlo především díky zvýšení u několika spaloven odpadů, konkrétně Termizo, a.s. Liberec [4] a tří spaloven nebezpečných odpadů firmy Suez CZ, a.s. (dnes Recovera ze skupiny Veolia); [5]. Třinecké železárny množství dioxinů v odpadech sice meziročně snížily, ale v žebříčku zůstaly na prvním místě. K nebezpečným praktikám spaloven odpadů i metalurgických provozů patří snaha odpady s obsahem dioxinů takzvaně recyklovat do různých stavebních materiálů. I této problematice se věnuje nová studie Arniky „Spalovny odpadů a životní prostředí“.

Emise škodlivin do ovzduší

Skleníkové plyny

Šest z deseti největších zdrojů skleníkových plynů představují uhelné elektrárny. Na prvním místě skončila opět elektrárna Počerady, na druhém v letošním roce elektrárna Chvaletice. Mimo elektrárny jsou v první desítce také huť Liberty, chemička Unipetrol patřící skupině Orlen, Třinecké železárny a papírna Mondi Štětí. Emise skleníkových plynů meziročně nejvíce zvýšily elektrárny Počerady a Chvaletice, přičemž elektrárna Počerady o více jak 700 tisíc tun a elektrárna Chvaletice o více jak 1,1 milionu tun za rok. Celkově však množství ohlášených skleníkových plynů do IRZ mírně pokleslo.

Lukáš Hrábek, tiskový mluvčí Greenpeace ČR, říká: *“Snížení emisí skleníkových plynů je bohužel v Česku stále zanedbatelné. Nové zdroje čisté energie téměř nestaví a stále zůstává v provozu celá flotila zastaralých uhelných elektráren, z nichž ty dvě největší - Chvaletice a Počerady - navýšily v minulém roce výrazným způsobem svou výrobu. Zvláštní je, že v uplynulých týdnech a měsících řada státních institucí - Správa železnic, Správa Pražského hradu, ministerstva práce a sociálních věcí, kultury a obrany - si vybrala provozovatele těchto uhelných elektráren jako svého dodavatele elektřiny, a tím pádem přímo podporují znečišťování ovzduší a prohlubování klimatické krize. Stát by měl jít v této oblasti příkladem, přitom ale selhává.”*

Prach

Emise prachu v ČR setrvale klesají, ale ne u všech jednotlivých podniků. Rekordmanem v této kategorii je stále huť Liberty Ostrava a. s., která meziročně sice snížila emise prachu, ale z první příčky ji to nesesadilo. Mezi další významné zdroje emisí polévatého prachu patří uhelné elektrárny Počerady, Chvaletice, Pruněrov, Mělník a Ledvice. Čtyři z nejvýznamnějších znečišťovatelů prachem působí v Ústeckém kraji. Elektrárna Chvaletice emise prachu zvýšila o více než 40 tun.

Rakovinotvorné látky

Za skokana roku lze označit Saint-Gobain Adfors CZ s. r. o. v Litomyšli, meziročně totiž více než zšestinásobila množství vypouštěného formaldehydu do ovzduší. Před ní skončila pouze Spolana Neratovice, které uniklo téměř totožné množství trichlorethylenu a o něco nižší množství vinylchloridu než v předcházejícím roce. Cementárna Cemex Prachovice [6], loňský skokan roku, získal páté místo, do ovzduší vypustila o téměř 2,5 tuny méně benzenu než v předchozím roce. Vedle benzenu však nově vypustila i značné množství styrenu (potenciální karcinogen).

Toxické těžké kovy

Nově jsme letos sestavili také žebříček největších znečišťovatelů toxickými těžkými kovy, konkrétně kadmíem, olovem, rtutí, niklem a arsenem. Tuto tabulku bezkonkurenčně vede elektrárna Chvaletice, která meziročně zvýšila emise arsenu o téměř 3,5 tuny, tedy o více, než ho vypustila do ovzduší v předchozím roce (2,1 tuny). Kvůli emisím těžkých kovů ve vypouštěných vodách se v první desítce tohoto žebříčku umístily čtyři čistírny odpadních vod, co do množství vypuštěných těžkých kovů však nemohou konkurovat čtyřem uhelným elektrárnám. První desítku doplňují také dva hutní provozy, Liberty Ostrava a.s. a Třinecké železářny a.s.

Arnika sestavuje žebříčky devatenáct let a vychází přitom z veřejně dostupných údajů v Integrovaném registru znečišťování, který vede Ministerstvo životního prostředí. Provozy ze zákona hlásí úniky a přenosy nebezpečných látek samy.

Poznámky:

[1] Perfluorované sloučeniny PFOA: <https://www.arnika.org/perfluorooktanova-kyselina-pfoa> a PFOS: <https://www.arnika.org/perfluorooktansulfonat-pfos>

[2] Bromované dioxiny: <https://www.arnika.org/bromovane-dioxiny>

[3] Látky v IRZ: <https://www.arnika.org/látky-v-irz>

[4] Kauze liberecké spalovny se věnuje tato stránka:

<https://www.arnika.org/odpady/nase-temata/spalovani-odpadu/spalovny-v-ceske-republice/spalovna-odpadu-v-liberci>

[5] Další informace o spalovnách nebezpečných odpadů firmy Recovera (dříve patřících Suez CZ):

<https://www.arnika.org/odpady/nase-temata/spalovani-odpadu/spalovny-v-ceske-republice/spalovna-z-lin-malenovice>

<https://www.arnika.org/odpady/nase-temata/spalovani-odpadu/spalovny-v-ceske-republice/spalovna-v-ostrave>

<https://www.arnika.org/odpady/nase-temata/spalovani-odpadu/spalovny-v-ceske-republice/spalovna-v-trmicich>

[6] Víc se o případě cementárny v Prachovicích se dozvíte zde:

<https://arnika.org/odpady/nase-temata/spalovani-odpadu/spalovny-v-ceske-republice/cementarna-prachovice>

<https://arnika.org/o-nas/tiskove-zpravy/emise-nebezpecnych-latek-v-cr-sice-mirne-klesly-ale-porad-jsou-vyssi-nez-pred-dvema-lety-nektere-zdroje-znecisteni-se-vyrazne-zhorsily>